

Vždy chceme byť prví

Ak plánujete spoznávať svet a jeho rôznorodé kultúry, mali by ste sa poponáhľať. Kým globalizácia všetko nezvalcuje

Povolanie lekára zavesil na klinec, aby naplnil svoje sny o cestovaní. Začínal s prenájatým autobusom, dnes jeho cestovná kancelária patrí k najsilnejším na trhu a ponúka tipy, ktoré na internete ťažko nájdete. On sám prešiel takmer celý svet a navštívil aj miesta, kam sa bežný smrteľník obvykle nedostane. Či už to bolo najsvätejšie pútnické mesto islamu Mekka, ostrov pre vyhostených migrantov z Austrálie Nauru, severný či južný pól, alebo najvyšší vrch v Severnej Kórei hora Páktu. Už o pár dní ho čaká veľká oslava okrúhlej päťdesiatky a okrem toho, že už tradične s priateľmi spália Morenu, plánuje prejsť posledné krajiny, ktoré na jeho mape ešte chýbajú. S majiteľom dobrodružnej cestovnej kancelárie BUBO a držiteľom ocenenia Podnikateľ roka 2011 **EUBOŠOM FELLNEROM** (49) sa zhováral **PETER GALAN**.

Spomeniete si ešte na časy, keď ste boli lekárom?

Určite. Začal som študovať za socializmu a vtedy mi pripadala medicína ako najmenej ovplyvnená komunistickou ideológiou. Rovnako liečite komunistu aj kapitalistu. Navyše, je to zmysluplné povolanie. Vždy som chcel robiť dobré veci, pomáhať ľuďom. Aby mal môj život hlbší rozmer. Pôsobil som na II. internej klinike na Kramároch,

učil som na lekárskej fakulte, po atestácii som pracoval v Národnom ústave srdcových a cievnych chorôb. Mimochodom, bol som pri prvých troch úspešných transplantáciách srdca. Jedna z nich bola práve na moje narodeniny - 20. marca. Už je to 21 rokov.

Ako sa z vás stal profesionálny cestovateľ?

Bolo to také spletité obdobie. Revolúcia ma zastihla v treťom ročníku na vysokej. November 1989 bol pre mňa to najkrajšie, čo ma v živote postretlo. Roznášal som letáky, rečnil proti komunistom, patril k ľuďom strihajúcim ostnatý plot, ktorý nás dlhé roky obklopoval. Dodnes mám kúsok z neho zarámovaný. Zrejme aj to je dôvod, prečo si veľmi vážim slobodu a možnosť cestovať. Tým sa však moje revolučné aktivity skončili. Nie som politik, neznášam vysedávanie na schôdzach a nechce sa mi kradnúť. Keď som omylom navštívil Mjanmarsko, Sýriu a Kašmír, tieto vtedy pre svet takmer neznáme oblasti ma uchvátili natoľko, že sa cestovanie stalo mojou srdcovou záležitosťou. Ako by som precitol. Uvedomil som si, že toto je moja cesta.

Ale práca v zdravotníctve sa predsa s cestovaním nevylučuje. Prečo teda vznikla cestovná kancelária?

Foto: JÚLIUS DUBRAVAY

V úplných začiatkoch som sa rozhodol vyraziť do Maroka. Žiadna cestovka však vtedy taký zájazd robiť nechcela. Báli sa. Tak som prenajal autobus, zaplnil ho turistami a išli sme na vlastnú päsť. Vtedy som netušil, ako som si zavaril. Keď som počas prestávky bezstarostne ležal na španielskej pláži, prišiel za mnou jeden člen „zájazdu“ s tým, že takto to predsa nemôžem robiť, že sa musím o nich postarať, som za nich zodpovedný. Tak sa zo mňa ne dobrovoľne stal sprievodca. Nakoniec to dopadlo výborne, všetci boli spokojní, preto sme scenár zopakovali. Zamierili sme do Sýrie, povojnového Kašmíru a už sa to viezlo. Samotní klienti ma doslova prinútili, aby som status cestovnej kancelárie zoficiálnil.

Koľko krajín ste odvtedy navštívili? Pamätáte si to vôbec?

Istý mladý Nór prešiel svojho času všetky štáty sveta približne za rok. Sú bohatí podnikatelia, ktorí si krajiny odškrtávajú. Cestujú rýchlo, bez hlbšieho poznania. Ja takéto zberateľstvo považujem za dosť chudobnú zábavku. Miesta, kam som sa vydal, som vždy chcel spoznať. Do Indie som sa napríklad vrátil viac než štyridsaťkrát. Pritom prvé cesty boli autostopom. Ako lekár zhruba so stoeurovým platom som si lietadlo nemohol dovoliť. Podobne to bolo s inými regiónmi. Iba opakovanou návštevou môžem ísť ďalej a hlbšie. Pravda je, že na svete zostalo málo miest, kde som ešte nebol.

Kde sa vám najviac páčilo?

Ťažko povedať. Je toho veľa. Antarktída, južný pól, najsevernejšie mesto sveta Longyearbyen na Špicbergoch. Nezabudnuteľné bolo putovanie po stopách samojedov na Sibíri, kmeňa, ktorý žije ako pred stáročiami. Spali sme v ich čume (stane) pri teplotách mínus štyridsať stupňov. Keď sme chceli vodu, museli sme na rieke rozsekať hrubý ľad. V jedálnom lístku bolo samé mäso, zmrznutý sob, zmrznuté ryby. Jediné, s čím sme mali problém, bola sobia krv.

Rád spomínam na cestu do Južného Kordofánu, Nového Írska i na ostrov Nauru. Často sú to lokality, kam sa bežne nechodí.

Prešli sme Gabonom a Rovníkovou Guineou, pochodovali džungľou zo Stredoafrickej republiky do Konga, čo po nás už nikto nezopakoval, spoznávali sme Zem kráľovnej Maud v Antarktíde, vystúpili sme na najvyšší vrch Severnej Kórey.

Ten zoznam by bol asi dlhý. Ale zastavme sa pri Severnej Kórei. Pre svet je to stále neprebádané územie. Vy ste ju však navštívili opakovane a videli ste viac než bežný turista.

Slovo turista by som v Kórei používal opatrne. Tam ste skôr štátna návšteva s presne určeným programom, na ktorú všetci dávajú pozor. V každom prípade Severnú Kóreu odporúčam. Je to ázijský Disneyland s 25 miliónmi účinkujúcich. Áno, videl som toho určite viac. Napriek tomu, že ako cudzinec nemôžete opúšťať hotel, keď sa vám zachce, ja som to nerespektoval. Mal som vtedy pred maratónom, a tak som si chodil každé ráno zabehať do ulíc Pchjongjangu. Je to krásne mesto. Raz sa nám dokonca podarilo prenajať malé lietadlo a pristáť na vidieku, kam zrejme noha cudzinca ešte nevkrčila. Videli sme, ako naozaj žijú prostí Kórejčania.

Naprekázala vám nesloboda, ostrážité pohľady, všeobecný strach?

Samozrejme. Diktatúra tam je doslova šialená, ale podľa môjho názoru je ten režim neudržateľný. Som presvedčený, že onedlho padne. Potom, keď sa rozpoltená krajina opäť spojí, vznikne mimoriadne silný štát. Severokórejčania sú totiž vzdelaní, veľmi pracovití a zďaleka nie takí zaostalí, ako si mnohí myslia.

Zdá sa, že všade dokázate nájsť niečo pozitívne. Takže nie je štát, kam by ste sa už nechceli vrátiť?

Nevrátime sa tam, kde ste nemali dobrého sprievodcu. Často počúvam, ako ľudia nadávajú na Kubu. Že tam nič nie je, len chudoba. Moja odpoveď je, treba cestovať s profesionálmi. Ak je človek sám, vidí minimum. Na Kube nemôžete hľadať luxusné hotely, v Dubaji zas skutočnú úprimnú zábavu. Všet

však môžete nájsť unikát, prežiť niečo výnimočné, vďaka čomu si dané miesto zapamätáte a možno pochopíte.

Rôzne kultúry prinášajú cudzincovi smiešne i absurdné situácie. Stalo sa vám, že ste niekde nechápali reakcie domácich? Čo a prečo sa okolo vás deje?

Vieme, že keď Bulhari točia hlavou do strán, znamená to áno. Takých vecí sú vo svete stovky. Keď som sa pygmejského náčelníka spýtal, koľko má rokov, zistil som, že oni nemajú čísla. Keď som elegantnej manželke šéfa Iranian Air podával na rozlúčku ruku, dozvedel som sa, že cudzí muž sa nesmie dotknúť ani ženy, ktorá je vyzdelať, tak som podal ruku manželovi, ktorý sa taktne tváril, že sa nič nedeje. V Tibete sa kedysi zdravilo tak, že ste na okoloidúceho vyplazili jazyk (aby videl, že nie ste démon s modrým jazykom). Ľudia vo svete sú dobrí a prepáčia vám neznalosť. Upozornia, keď robíte niečo zlé. Napríklad, keď sedíte v budhistickej chráme, nesmiete mieriť chodidlom na Budhu. Ženy musia byť v moslimskom svete oblečené cudne. Mám obchodných partnerov v 190 krajinách a často ide o dlhodobé vzťahy. S mnohými uzatvárame len ústne dohody a stačí to. Všetko platí a bez problémov funguje.

Počuli ste sa? Študujete pred výpravami do krajín s inou kultúrou zvyky, tradície?

Chyby som robil na začiatku. Aj keď som si myslel, že vedľajšia krajina je vo zvykoch rovnaká, často som našiel nuansy, ktoré nesedeli. Po desiatkach rokov cestovania som viac v obraze. Viem, čoho sa vyvarovať, viem, že sa nemôžem správať rovnako v nórskom Osle a juhosúdanskej Jube. Ale stále sa učím. Našťastie, spoznávať ľudí ma baví.

O Juhoafrickej republike sme počúvali doslova hrôzostrašné príbehy. O vyvážaní černošských gangov, o tom, že domáci žijú za vysokými plotmi a zo svojich áut vystupujú, až keď sú v bezpečí zamknutej garáži. Vy ste však v jednom rozhovore tvrdili, že dovolenka tam je skvelá. Do JAR chodievam od roku 2000 a naposledy som tam bol teraz ►

Úspešný cestovateľ: Najprv jazdil po svete stopom, potom si prenajímal autobus a dnes je jedným z najsilnejších hráčov v oblasti cestovného ruchu.

Foto: ARCHÍV L. F.

Neboja sa neprebádaných území: Na svojich potulkách svetom sa Ľuboš Fellner dostal na miesta, kam noha našinca dovtedy nevstúpila. Takto to vyzeralo pri „hľadaní posledného raja“, medzi africkými štátmi Gabon a Kongo.

vo februári. Treba si uvedomiť, že je to značne rôznorodá krajina, ktorú treba poznať. Je nebezpečná pre rezidenta, ale pre múdreho cestovateľa nie. Sú miesta, kam biely ísť nemôže. No ja chodím aj tam. Teraz sme navštívili napríklad najrýchlejšie sa rozrastajúci slum Khayelitsha. Spoznal som tam veľmi milých ľudí a im rovnako preukážajú gangy ako nám. Ani Kapské Mesto nemá dobrú povest, ale pre mňa je jedným z najkrajších na svete. Možno vás to prekvapí, ale bude na vás pôsobiť luxusnejšie než Vancouver či Sydney. V každom prípade so sprievodcom, ktorý vás na možné úskalnia upozorní, budete nadšení.

Vnímate teraz svet inak? Dá sa povedať, že ste dospeli k nejakému poznaniu, pochopeniu?

Nad touto otázkou sa neraz sám zamýšľam. Čakám, že do mňa udrie blesk... a nič. Cestovanie je ako postgraduálne štúdium, dostanete sa do nového prostredia, kde sa musíte rýchlo prispôbiť, rozvíja vás z mnohých stránok. Tým, samozrejme, nemyslím ležanie v ali inclusive rezorte. To vás rozvinie akurát do šírky.

Keď som začal cestovať, bol som rasista. Cestovanie ma z to-

ho vyliečilo. Trvalo mi to dlho, musel som mať otvorené oči a srdce. V inom nazeraní na život mi pomohli seansy, ktoré trvali od polnoci do východu slnka, kde nás šaman dostal do prapodstaty. Tak som sa dokázal rozprávať so svojím dedom, mŕtvym mnoho rokov, a vnímal som svet omnoho intenzívnejšie. Viem, že takzvané primitívne kmene žijú spokojne, rodina pre nich ešte veľa znamená a absencia materiálnych statkov im nebráni byť šťastnými. Dnes už nedokážem tvrdiť, že miliarda hinduistov či miliarda budhistov sa mylí a pravdu máme iba my kresťania. Bojujem za svoj futbalový klub a je mi jasné, že pol druhu miliardy moslimov je konkurenčný klub. No mali by sme hrať férovo. Máme iný jazyk, iné náboženstvo, ale sme takí istí ľudia.

Akí sú obyvatelia v oblastiach, o ktoré sa turistický ruch ani neobtreľ?

To je to najlepšie. To sú tie paradajky bez hnojenia, možno menšie, ale o to chutnejšie. To je to, čo bežný turista obvykle nevie objaviť. Musíte cestovať viac než desaťročie, aby ste dokázali posúdiť kvalitu. Je to ako s vínom. Treba sa k tomu prepíť. Postupne. Ideálne je mať dobrého učiteľa.

Foto: ARCHÍV L. F.

Patagónia: Cestovanie prináša množstvo zaujímavých zážitkov, ale aj nevšedných priateľstiev. Na obrázku je majiteľ cestovky BUBO s dlhoročným kamarátom gaučom Mateom.

Je viacero krajín, ktoré prichodom turistov alebo modernej civilizácie svoje čaro stratili. Vnímate to?

Napríklad Slovensko. Pred novembrom 1989 to tu bolo zaujímavé zvláštne. Krásne dievčatá ešte nevedeli, že môžu byť modelkami. Mali sme slabé služby, ale otvorené srdcia. Takto je to všade. Preto hovorím, že to, čo sme spoznali na cestách v minulosti, sa už nedá zopakovať. Ako keď Zikmund s Hanzelkom spali na vrchole pyramídy v Gíze alebo keď sme my stáli na vrchole pyramíd v Súdáne. Je umenie modernizovať sa a pritom si zachovať svoju kultúru. Mnohé africké mestá sú extrémne špinavé. Nevidel som na svete špinavšie mestá než v Somálsku a Čade. Pritom africké dedinky, ďaleko od civilizácie, boli čistučké, voňavé a nádherné. Smutný som bol, keď som prišiel do národného parku Luango v Gabone. National Geographic ho opisuje ako posledný raj. Tú cestu som pripravoval osem rokov. Po pláži sa tu prechádzajú hrochy, gorily, byvoly a slony. To je pravda. Ale brodia sa kopou odpadkov, plastových fľaš, igelitiek. Všade naokolo je džungľa, niet tu žiadneho priemyslu a keď som si prečítal nápisy na odpad-

koch, boli v portugálčine. Všetko sa to tam doplavilo krížom cez celý Atlantik až z Brazílie. Znečistenie sveta je hrozné a treba proti tomu bojovať.

Vaša cestovka nie je celkom obvyklá. Nebáli ste sa nezaujmu Slovákov?

BUBO je výr skalný. Sova je symbolom poznania a filozofie. V počiatkoch mnohí skutočne tvrdili, že Slováci sú nevzdelaný národ, necestujú a tento projekt nebude nikdy fungovať. No ja som túžil spoznať svet a vedel som, že nie som jediný. Dnes je BUBO väčšie než štyri české konkurenčné cestovné kancelárie dokopy. Takže ten malý podfinancovaný porevolučný start-up sa oplatil.

Ako dlho trvá, než nejakú lokalitu zaradíte do katalógu?

Dlho, veľmi dlho. Veľakrát tie oblasti prejdeme, vychytáme muchy, hľadáme niečo unikátne, čo neponúka nikto iný. Našťastie, máme v tíme veľa šikovných ľudí, s ktorými to ide.

Cestovatelia sú občas extrémisti. Niektorí odmietajú hýbať sa, pre iných dovolenka bez aktívneho pohybu či pachu dobrodružstva nestojí za nič. Máte pre nich niečo?

Foto: ARCHÍV L. F.

Medzi Pygmejmi: „Istý čas som s nimi žil, spolu sme lovili, spoznával som ich tradície,“ spomína Ľuboš Fellner. „Ale koľko rokov má náčelník, som sa nikdy nedozvedel. Nevie to totiž ani on sám...“

Napríklad v kolumbijskej Zona Cafetera ideme na trekking najkrajšou prírodou krajiny. Najprv sa všetci odvezieme v staručkých, ale sexi farebných džípmoch z druhej svetovej vojny, čo je zážitok sám osebe. Potom sa delíme. Jedni sa vyberú na krátku prechádzku, ktorú zvládnu i deti, ďalší nasadnú na kone a tí aktívni absolvujú náročnú trasu po visutých mostoch až na úplný vrchol.

Stále sprevádzam, stále som v prvej línii. Svoje cesty delím na dve skupiny. Zájazdy pre rodiny s deťmi, kam patrí napríklad cesta za najkrajšími pamiatkami sveta do Mjanmarska, Laosu a Kambodže, Kolumbie i Panamy, kde obdivujeme kolibriky, kúpeme sa v Karibiku či Tichom oceáne, do Malajzie, Singapuru, na Bali, africké safari, do Izraela alebo Jordánska. Na týchto cestách často spíme v najlepších hoteloch, jeme v najlepších reštauráciách. Je to skrátka luxus pre všetky vekové kategórie.

No a potom vediem expedície. Maximálne dve ročne. Viac sa nedá. Je to extrémne náročné a keďže mierime do neznáma, musím do toho dať ohromnú energiu. Za 26 rokov sme urobili mnoho výstupov na sopky v Amerike, Ázii, Afrike, Oceánii, ba dokonca v Antarktíde. Do vojnových oblastí

chodievame až po vojne, pretože základom je pre nás bezpečnosť.

Pri svojej práci spoznávate aj turistov. Viete ich rozlíšiť?

Určite, ale stereotypy sa menia a neplatia všeobecne. Myslím si, že ľudia z východného bloku vrátane Rusov sa za posledných desať rokov výrazne skultivovali. O typikom vzhľade Američanov asi nemusím hovoriť, ani o českom šetrení či anglických výstreloch. Prekvapivo sú na tom azda najhoršie Číňania. Niektoré hotely ich dokonca nechcú ubytovať, všade, kam prídu, to vyzerá ako nálet sarančíc.

Keď som sa plavil ľadoborcom na severný pól, polovicu cestujúcich tvorili Číňania. Cesta stála štvrt milióna eur a pri tej sume predpokladáte, že klienti sa budú vedieť správať. Ani náhodou. Číňania sa tlačili, predbiehali, pobehovali všade v šuštiakových súpravách.

Slováci kedysi preferovali blízke dovolenkové rezorty - Chorvátsko, Bulharsko, Taliansko... Menia sa ich preferencie?

My sme vždy robili s ľuďmi, pre ktorých je vzdelanie hodnotou. Tí s nami od začiatku jazdili veľmi ďaleko. Botswanu sme ponúkali už v roku 1995, v rovnakom čase sme chodili do Jordánska, neskôr do

Thajska, Malajzie, Peru, Bolívie. Teraz úplne bežne organizujeme cesty do Rwandy, Patagónie, na Vanuatu či do Surinamu. Omnoho viac sa Slováci rozcestovali po Afrike, ktorej sa ešte donedávna báli. Polárne oblasti boom ešte len čaká, no viem, že príde. My sme pripravení.

Sú typy turistov, ktorých by ste najradšej na vašich výpravách nemali?

V tomto prípade máme šťastie. Naša klientela je taká, pre ktorú chcem pracovať. Rád slúžim ľuďom, ktorí vedia moje služby oceňujú. Diferencujem to už dizajnom stránky, ale aj cenou. Sme drahší, a tak si nás kupujú ľudia, ktorí chcú kvalitu. BUBO je klub, kde základným meradlom nie sú peniaze, ale scestovanosť, túžba spoznávať a zažiť nevidané-neslýchané. Hovorí sa, že kvalita sa na Slovensku nedá predčať. Nám sa to darí.

Čo na vašej cestovateľskej mape ešte chýba? Kam by ste sa chceli pozrieť?

Mám precestované najnebezpečnejšie krajiny, ale často mi chýbajú tie bežné. Môj kamarát napríklad prešiel stopátdeiat krajín sveta, ale nikdy nebol v Poľsku. Ja som zas nebol na Seychelách a Mauríciu. Chystám sa tam na Veľkú noc.

Foto: ARCHÍV L. F.

Malá, ale vražedná: „Jed zmije je malinokkou oproti mambe zelenej,“ hovorí podnikateľ roka, keď sa zahľadí na fotografiu z Rovníkovej Guiney, kde sa „hrá“ s týmito smrteľne nebezpečným plazom.

O pár dní budete mať päťdesiatku. Dáte si nejaký cestovateľský darček?

Ten som už dostal v podobe cesty na južný pól. Stál som na ňom 20. januára presne dva mesiace pred svojimi narodeninami. Ďalším darčekom bude, keď tento rok prejdem aj posledné krajiny, v ktorých som ešte nebol. A najväčším, naozaj úprimne, je spokojnosť mojich klientov. V tomto som ako podnikateľ stará škola.

Ako bude vyzerať oslava?

Tak, ako sa na Slovensku patrí, bude veľkolepá. Teším sa na kamarátov zo základnej, strednej aj z vysokej školy, s ktorými sa stretávame aspoň raz ročne. Obvykle narodeniny spájam aj s vítaním Nového roka, keďže presne v tom čase ho slávia aj Indovia či Peržania.

Je predsa koniec zimy, nastupuje jar, všetko zas ožíva. Vždy sme ako starí Slovania pálili Morenu, pili medovinu a tancovali do rána. Svojim deťom som už zopár bábik spálil a hodil ich do Dunaja. Mám rád tieto predkresťanské zvyky. Je to v nás. Takže aj teraz určite Morenu spálime a budeme oslavovať nový život, ktorý jar prináša. ■